

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

PLASTİK SANATLARIN SANATSEVERLERLE BULUŞTUĞU ALANLAR THE MEETING FIELDS OF PLASTIC ARTS WITH ART LOVERS

Ahmet DOLUNAY*

Öz

Plastik sanatların izleyici kitesine ulaştırılabilmesi için kişisel ve kurumsal vasıflarda organizasyonlar bulunmaktadır. Bunlar; galeri, müze, müzayede, festival, bienal, fuar gibi yapılardır. Buralarda uzun süreli (Müze) ya da geçici (sergi) sergilemeler yapılmaktadır. Mekânlar; buldukları adres niteliği ile (ulaşım), mimari ve iç mimari tasarımlarıyla bütün kaygıları eseri ve sanatçıyı izleyiciye en iyi şekilde yansıtmaktır. Tarihten günümüze uygulama ve yapısal olarak pek çok değişiklikler geçirmişlerdir. Makalede bu mekânlar özet olarak ele alınmıştır.

Abstract

There are organizations with personal and organizational qualifications to convey to the audience the plastic arts. These are structures such as galleries, museums, auctions, festivals, biennales, fairs. The long term (museum) or the temporary (exhibition) exhibitions are organizing in here. The places reflect all concerns, the work and the artist to the audience in the best way by their nature of address (transportation) with their architectural and interior architectural design. They have undergone from the history until today many application and structural changes. These places are discussed in this article as summary.

1. Galeriler

18. yüzyıldan günümüze sergi mekânları, biçim ve anlam bakımından büyük değişiklikler geçirmiştir. İlk örneklere bakılacak olursa, sanatsal aktivite ve sergiler "salon" adı verilen mekânlarda gerçekleştirilmiştir. 1950'li yıllarda modern avantgard ile birlikte, mekân sanatın çerçevesini oluşturmuş ve bazı sanatçılar galerileri eserlerinin tamamlayıcısı olarak görmüşlerdir. Galeriler en doğal ve en verimli bir şekilde sanatı, sanatçıyı ve izleyiciyi buluşturan mekânlardır. Küreselleşmenin yarattığı etkiyle galeriler, modern sanat, yerel ve evrensel mimariden, sosyal, kültürel ve politik mekânlardan izler taşımaya başlamıştır. Bu mekân anlayışının değişmesiyle sanatçılardaki anlayışta bu yönde etkilenmiştir (SU,1965:30).

Kavram olarak mekân üç farklı kategoride incelenebilir;

- Mekân, gerçek ve yarı gerçek; eserin biçim ve içeriğini etkiler.
- Mekân, Sanat ve onun yerel ve sosyal bağlamı arasındaki ilişkiyi analiz eder.
- Mekân, sanat, sanatçı ve kültürel kimlik arasında bağ kurar.

2. Müzeler

İlk müze örnekleri Asya uygarlıklarında görülmektedir. M.Ö. 12 yy da Elam Kralı yapmış olduğu seferler sonunda ganimet olarak toplanan eserleri Mezopotamya'dan, Elam topraklarına getirmiş ve zaferlerinin bir nişanesi olarak sergilenmesini sağlamıştır. M.Ö. 9.yy.da ise Asurluların savaş ganimetlerini, Asur şehrinin batı kapısındaki bir odada depolayıp Tanrı Nergal'e adadıkları kaynaklarda yer almaktadır.

2.1. Müzelerin Genel Yapısı; İkinci Dünya savaşından sonra müzeciliğe kurumsal bir yapı kazandırma çalışmaları başladı görülür. 1958'de Rio de Janeiro'daki UNESCO Müze Seminerinde müzelerin organizasyonu ve amaçları ile ilgili bazı tanımlamalar ortaya konmuştur. 1968 sonrasında Müze'nin hizmet amaçları sorgulanırken, müzelerin yapısıyla ilgili farklı görüşlere yer verilmeye başlanmıştır. Müze geçmişteki otoriter ve soğuk görünümünden uzaklaşmış, daha sıcak, daha saydam, daha güvenilir ve bunun sonucunda daha izleyici ile kaynaşan bir kurum olma yoluna girmiştir.

2.2. Dünya Müzeciliğinin Tarihiçesi; Helenistik dönemde Delphi, Apollon, Olimpia ve Zeus kutsal alanlarına verilen kutsal adak eşyalarının zaman içinde buralarda birikmesi sonucu bu tür mabetler müze niteliği taşımaya başlamışlardır. Yunanlıların Mısır işgal sırasında elde ettikleri değerli eşyaları koleksiyon ve sergi gibi amaçlarla kullandıkları belirtilmektedir.

Papa 4. Sixtus 1471'de Roma'da bulunan Konservaturi sarayının özel odalarında heykeltıraşlık eserlerinin sergilenmesi için görevlendirmeler yapmıştır. Bu uygulamalar ilk müzenin temellerini

* Öğr.Gör.Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sanat Yönetimi ABD

oluşturmaktadır. Güney Fransa'da Jean de Berry, Mantua'da ve Gamzaga'da Ferraro'da Este, İngiltere Kralı I. Karl'da bu gibi uygulamalarda bulunmuşlardır. Fransa Kralı 13.Lui, Habsburg Tirolündeki Ambros Sarayında koleksiyonları sergiye açtırmıştır.

17-18 yy larda müzeler konularına göre düzenlenmeye başlanmıştır. Bu konular arkeoloji, tarih, fen, sanat ve etnografya gibi başlıklar altında toplanmışlardır. 1683'te İngiltere Oxford'da Ashmoliean ve 1759 yılında British Museum kurulmuşlardır. 19 yy da özel koleksiyonlar devlet eliyle sergilenmeye başlamış ve devlet müzeleri kurulmuştur. Eserlerin korunması maddi bakımdan külfetli olduğu için kişilerin bunu yükün altından kalkamayacakları fikrine dayanarak müzeler devlet eliyle bakımı ve sergilenmesi zorunlu hale getirilmiştir. 18. yy.dan sonra halka açık bilim sanat eserlerini koruyan binalara müze denmesi yaygınlaşmıştır (ATASOY: 1999, 147).

2.3. Türk Müzeciliğinin Tarihçesi; Türklerde koruma ve sergileme düşüncesi, 13.yy'da Anadolu Selçukluları ile başlamaktadır. Selçuklu saraylarında özel odalarda, özel sandıklar içinde hediye eşyaların saklandığı belirtilmektedir. Selçuklu sultanlarının tarih ve sanat eserlerinin korunması için fermanlar çıkarttıkları da belirtilmektedir.

Maraşlı Dulkadiroğlu Beylerinden Alaud Devna sarayın bazı odalarını müze hâline getirmiş ve topladığı eserleri burada korumuş ve sergilemiştir. Türk kültüründe eskiden beri değerli eşyaları, silahları saklamak, hediyeleri koruma düşüncesi hep bulunmaktadır. Türk müzeciliğinin çekirdeğini Topkapı Sarayı'nda toplanmış çeşitli hediye, ganimet, hediye ve silahlar oluşturmuştur. 1846'da bu eserlerin sergilenmesi için ilk müze kurulmuştur.

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethinden sonra Bizans İmparatorluğu'na ait eserlerin korunmasını emretmiştir. Savaşlardan elde edilen değerli hediyeler ve kutsal emanetler İstanbul'da Topkapı Sarayında korunmaya alınması sağlanmıştır (ERGENÇ:1993,33-34). 1846 yılında Aya İrini anıtında ilk müze kurulmuştur. Müze kurulmasına önderlik eden Ahmet Fethi Paşa olmuştur. İlk müze Mecma-i Eslaha-i Attika ve Mecma-i Asarı Attika gibi isimlerle adlandırılmıştır. Tarihi ve kıymetli silahların ve antik buluntuların toplanıp korunduğu bir mekân niteliğini taşımıştır. Müze depo niteliğindedir. Halka açık olmamasına rağmen özel izinler alınarak izleyenler de olmuştur.. 1868'de Türkiye ye gelen Albert Du Mond 'un çalışmaları sonucunda bu mekân Aya İrini Müzesi adı ile anılmaya başlamıştır.

Ahmet Fethi Paşa tarafından 1868'de Müze-i Hümayun adıyla gerçek anlamda ilk müze kurulmuştur. Aya İrininin rutubetli olması eserlerin zarar görmesine sebep olmuştur. Bu nedenle müze için yeni bina bulma zorunluluğu ve fikri doğmuştur. Çemberlitaş'ta bir arsa alınmış ve iki katlı bir bina yapılmıştır ancak bu girişim sonuca kavuşturulamamıştır. Müze müdürü Dethier, bu iş için en uygun mekânın Çinili Köşk olabileceğini, savunmuştur. Teklifi kabul edilen Dethier, 1876 yılında Çinili Köşk'ü restore ettirmiştir. Aya İrini Müzesindeki eserler yeni mekâna getirilmiştir. 1881' de müze giriş ücreti 100 para olacak şekilde ziyaretçilere açılır. 1881 yılında Osman Hamdi Bey müze müdürü olmuştur. Osman Hamdi Bey zamanında eserler müze bilimine uygun olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler Asar-ı Attika Kanunu'nun yürürlüğe konulmasını sağlamıştır. Osman Hamdi, İstanbul Arkeoloji Müzesinde bilimsel bir kütüphane kurmayı da hedeflemiştir. 1892'de erkek kardeşi Halil Ethem Bey'i müdür yardımcısı olarak görevlendirmiştir. 20 yıl birlikte çalışmışlar ve bu dönem altın çağ olarak bilinmektedir.

2.4. Türkiye'de Sosyal Müzecilik; Birçok alanda dünya çapında yaşanan gelişmeler müzelerin de kendilerini sorgulama ve yenilikler yapmasını zorunlu hale getirmiştir. Türkiye'de devlet müzelerinin bu zorunluluğa doğru orantılı olarak ayak uydurduğu söylenemez. (İstanbul 2010).

Bu bağlamda Orhan Silier müzelerin topluma mesafesi hakkında şunları söyler; "Ne yazık ki, dünyadaki müzelerin hızla gelişmelere karşın, Türkiye'de müzeler, özellikle de devlet müzeleri, çok sınırlı sayıdaki istisna dışında, hala toplumla gerekli uyumluluğu sağlayamamıştır. Yüzde 80 - 95 oranında yabancı turistlere hizmet veren, tek bir sürekli sergi dışında geçici sergi ve faaliyetlere yer verdikleri ancak nadiren iştirilen bürokratik kuruluşlar durumundadırlar." (SİLİER:2007,3).

4. Koleksiyonerlik; Türk Dil Kurumu, Koleksiyonu "öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü, derlem" olarak tanımlamaktadır.(*Türk Dil Kurumu*)

"Bir bütün olarak düşünülen ya da bir arada gruplanan muhtelif şeyler" (Princeton Üniversitesi) olarak tanımlanmaktadır. Krzysztof Pomian , "Geçici ya da sürekli olarak ekonomik dolaşımdan uzak tutulan, amaca özel hazırlanmış mekânlarda korunan ve sergilenen doğal ya da yapay objeler grubu" olarak nitelendirmektedir.

Geleneksel Güzel Sanatlar Organizasyonuna göre ise; (Traditional Fine Arts Organization), "Müzenin görevi ve amacını yansıtan karakteristikte sanat eseri topluluğudur (KONUKÇU: 2007, s.98).

Bir koleksiyon bir coğrafi alan, bir zaman dilimi gibi temalar üzerine kurulu olabilir. Koleksiyon aynı zamanda daha büyük bir kuruluşa ait parçalar ya da bir şahıs tarafından sahip olunan bir grup sanat eseri anlamını da taşıyabilir" ifadelerini kullanmaktadır.

Ülkemizde 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa göre koleksiyon: "Belirli bir sistem içinde sınıflandırılarak belirli şartlarda, belirli bir yerde saklanan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarından oluşan grubu" temsil etmektedir.

Oregon Üniversitesi, "Bazı genel özellikleri temel alarak, bir araya getirilen belgelerin yapay/suni birikimi" ya da "Özel şahıs ve kuruluş tarafından oluşturulan arşiv gruplaması" olarak tanımlamaktadır.

John Elsner ve Roger Cardinal "The Cultures of Collecting" adlı kitapta, bir yaklaşımla, Nuh'u ilk koleksiyoncu olarak betimlemektedir. O'nun toplama etkinliğine koleksiyon kimliği kazandırmalarının nedeni, gemisinde her cinsten iki canlıyı bilinçli bir seçimle bir araya toplaması, bir koleksiyoncu uzmanlığıyla ve titizliğiyle çalışmasıdır. "H.z. Nuh, bir koleksiyoncunun varabileceği en uç noktayı temsil etmektedir. Nuh'un tutkusu dünyayı kurtarma çabasında yatar - var olma şansı olmayan tek türleri değil ama hayatı yeniden oluşturabilecek model çiftleri toplar.

Konukçu; ..Nuh derin bilgili bir kimse değildi ancak geminin içindekiler bir "catalogue raisonnè" gibi tüm canlı türlerini envanterleşmiştir" (KONUĞÇU: 2007, s.96.) yazılarıyla konu hakkındaki görüşlerini belirtmektedir.

4.1. Kurum Koleksiyonları; Türkiye'de gelişmekte olan bir alan olan koleksiyonculuğun desteklenebilmesi amacı ile ATATÜRK kurumlara koleksiyon oluşturmaları için hedefler göstermiştir. Merkez Bankası, İş Bankası, Ziraat Bankası gibi devlet kurumları ilk koleksiyonculuk faaliyetlerini başlatmışlardır. Yeni bankalar da bu uygulamaları geliştirip güçlendirmişlerdir. Günümüzde, banka koleksiyonlarındaki eser sayısının, Türkiye sanat müzelerindeki eser toplamından daha fazla olması dikkat çekicidir.

4.2. Şahıs Koleksiyonları; Raffi Portakal Türkiye'de koleksiyonculuğun başlaması ve yaygınlaşmasına ilişkin görüşlerini ve bu yöndeki çabalarını şöyle ifade etmektedir:

"Türkiye'de resim alımını işadamları, sanayiciler ve bankacılar başlattı. 25-30 yıldır bu isin içinde biri olarak alıcıları Türk resmine inandırmaya çalıştım. 'Alın bunlar gerçekten ülkemizin yetiştirdiği en önemli sanatkarlar dediğimizde hep bir direnmeyle karşılaştık' demiştir (TEKELİOĞLU : 21-03-2016).

5. Müzayedeler; Geleneksel ifadesi ile "satıyorum, satıyorum, sattım..." sözleri ile akıllarda yer etmiş olan müzayedede kelimesi çeşitli sözlüklerde "Artırma" (Osmanlıca Türkçe Sözlük) , "Açık artırma" (KANAR: 2003, s.1095), "Artırma gibi anlamlara gelir. Bir ürünü katılımcılar önünde değerini artırarak satışa çıkarma" anlamlarını karşılamaktadır.

Müzayedelerin temeli Roma ve Babil'lere dayandırılmaktadır. Eski Yunan kâtiplerine dayanılarak kabul edilen ilk müzayedede Babil'de M.Ö. 500 yılında gerçekleşmiştir. Bu dönemlerde, müzayedeler yıllık olarak tutulduğu ifade edilmektedir.

Cassady ise müzayedede eşsiz bir tahsis etme sistemidir der. Malın satın alınması, alıcılar arasında fiyat artırma temelli bir yarışma yapılmasıyla gerçekleşir açıklamasını yapmıştır. İngilizce "müzayedede" anlamına gelen "auction" kelimesinin Latince "artırma" ve "artış anlamlarına gelen "auctus" ve "augere" kelimelerinden oluştuğu tahmin edilmektedir.(ÖZKARAMAN: 1999, S.24) "Müzayedede" ise Arapça kökenli bir kelimedir. Osmanlıda bir maliye terimi olarak kullanılmıştır. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü'nde müzayedede için "Devletçe veya bir müesseseye satılığa çıkarılan bir malın veya yerin artırılmaya konulması yerinde kullanılır bir tabirdir" denilmektedir (PAKALIN: 1983, s.640). Fakat kelimenin kullanımına dikkat edildiğinde "müzayedede" yanlış bir adlandırma olmuştur; çünkü bütün müzayedeler artan fiyat tekniğinin dışında farklı özellikler taşımaktadırlar. Gerçekte, alışla gelmiş fiyat artırılan müzayedede tekniğiyle beraber, açık indirimli müzayedede türleri de bulunmaktadır.

Geleneksel müzayedede satışa sunulmuş eseri almak isteyen alıcıların karşılıklı yükseltilecek fiyat tekliflerini içermektedir. Fiyat yükseltme uygulaması en yüksek teklif verilir başka teklif veren kalmayınca kadar sürmektedir. Yeni bir teklif gelmemesi durumunda müzayedeyi yöneten görevli (mezatçı) de çekici vurarak müzayedenin sona erdirir. Müzayedelerde alıcılar söz konusu mal ve hizmetlere ne kadar teklif verileceğini, satıcılar da müzayedeye koydukları mallara alıcıların ödeyeceği miktarları bilmeden uygulanmaktadır.

6. Festivaller; Genellikle yerel bir topluluk tarafından belirlenmiş ve geleneksel hale gelmiş, belirli zaman kutlanan, yapıldığı bölgenin kültürel değeri hâline gelmiş etkinliklerdir. Latince "festa" kelimesinden doğmuştur. İlk olarak 13. yüzyılın başında kullanılmıştır. Festivaller, toplumların kültürel varlıklarını gösterme ve paylaşma işlevleri görmektedir. Resmi ya da sivil kuruluşlar tarafından organize edilmektedirler. Festivaller ulusal ve uluslar arası olmak üzere iki grupta değerlendirilmektedir. Bu ayrım festivallerin kapsamıyla ilgilidir (ÇALKTUĞ: 2010, s.58).

7. Bienaller; Bienal, İtalyanca "her bir diğer yıl" anlamına gelir. İki yılda bir düzenlenen etkinliklere verilen addır. Çoğunlukla kültürel veya sanatsal faaliyetler için kullanılan bir terimdir. En eski Bienal, 1895'ten beri düzenlenen Venedik Bienali'dir. Uluslararası çapta olan organizasyonlar, kültürlerin etkileşimi gayesini esas almaktadır. Sanatsal kavramların tekrar sorgulandığı bu tarz anlayışlar, yeni kavramlarında

doğmasına sebep olmaktadır (ÇALKTUĞ2010, s.56.). Türkiye'de de 1987 yılından beri düzenlenen ve iki yılda bir tekrarlanan Uluslararası İstanbul Bienali bulunmaktadır. Yapılan sanatsal çalışmalar dönemin sanat anlayışı ile uyuşan farklı mizansenler yüklenen işler niteliğini taşımaktadırlar. İki yılda bir düzenlenen bu faaliyet belli çevreler tarafından seçilen koordinatörler tarafından sürdürülmektedir. Uluslararası İstanbul Bienali benzerleri olan Venedik, Sao Paulo, Sydney Bienalleri gibi benzerleri arasında kendine ait değeri olan, ulusal temsil modeli yerine, sanatçıların eserlerinin birbirleri ve izleyici ile bağımlıyı sağlayan bir sergi modelini tercih etmektedir. Uluslararası bir danışma heyeti aracılığı ile belirlenen Bienal küratörü, geliştirdiği kavramsal çerçeveye uygun olarak çeşitli sanatçı ve projeleri sergiye davet etmektedir. 1987 ve 1989 yıllarında Beral Madra'nın genel koordinatörlüğünde gerçekleştirilen ilk iki Bienalden sonra, 1992 yılında İstanbul Bienali için İKSV, 1994 yılından itibaren tek küratörlü sisteme geçmeye karar vermiştir.

8. Fuarlar ; Fuarlar, farklı ülkelerden ürün, hizmet sunucuları ve alıcılarının bir araya geldiği, tanıtım ve anlaşmalar yaptıkları mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Dünya çapında arz ve talep bağlamında tarafların bir araya geldikleri, ürünlerin reklamlarının yapıldığı ciddi organizasyonlar haline gelmiştir "Fuar kelimesi, Fransızca kökenli olup, mal ya da hizmetlerin ticari amaçlarla sergilendiği, karşılıklı iş olanaklarını ve alışverişi geliştirmek için satıcı ile alıcıların bir araya gelmesini sağlayan ve belirli dönemlerde aynı yerde tekrarlanan tanıtım ortamları" anlamı taşır.

SONUÇ

Plastik sanatlar alanında üretilen eserler sanat severlere farklı zaman ve mekanlarda ulaşmak için pek çok yöntem bulunmaktadır. Bu bağlamda bazen sanatçı yada küratörler kendi ortamlarını oluşturarak izleyicileri bu alanlara çekmeye çalışmakta, bazen de sanatseverlerin yaşam alanları takip edilerek eserler onlara ulaştırılmaya çalışılmaktadır. Günümüze kadar gelen bazı sergileme alanları yukarıda kısaca özetlenmiştir, ancak her geçen gün yeni ortamlarda sanat ve sanatçı buluşması için çalışmalar ve projeler üretilmektedir. Özellikle teknolojik gelişmelerin hızla yenilendiği çağımızda, sanatta kendisi için yeni mecralar oluşturmaya başlamış ve bu teknolojik ortamda yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- ATASOY Nazan, (1999). *Çağdaş Müzecilikte Müzenin İşlevi, Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, İstanbul, s. 147.
- ÇALKTUĞ Fırat, (2010). *II. Dünya Savaşından Sonra İzmir'in Kentleşme Sürecine Sanat Galerilerinin Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, s.58.
- ERGEÇ Rifat, (1993). "Türk Müzeciliğinin Tarihçesi", *Yöre Dergisi*, No:2 Gaziantep, s. 33-34.
- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü, (2009). *Türkiye Müzeleri İçin Yönetim ve İşletim Modeli Öneri Raporu Projesi: Durum Analizi Raporu*, Mart, İstanbul, 15
- KANAR Mehmet, (2003). *Örneklili Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Derin Yayınları, , s.1095.
- KONUĞÇU Özlem, (2007).*Özel Koleksiyonların Müzelere Dönüştürülmesi*, Filolog, Yüksek Lisans, , s.98.
- Osmanlıca Türkçe Sözlük, (1985). Ankara: Bilgi Yayınevi, , S.353.
- ÖZKARAMAN Ayşegül, (1999). *Türkiye'de Müzayede Eoerinin Sanat Eserlerinin Değerlendirmesindeki Yerinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, , S.24.
- PAKALIN Mehmet Zeki, (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü: II. Fasikül*, 3. bs. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- SİLİER Orhan, (2007). *Kent Müzeleri ve Türkiye'de Kent Müzelerine Duyulan İhtiyaç*, İstanbul: Tarih Vakfı, s.3
- SU Kâmil, (1965). *Osman Hamdi Bey'e Kadar Türk Müzesi*, İstanbul: ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları Sayı: 3, S.30.

İnternet Kaynakları

- TEKELİOĞLU Turhan, <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/1999/07/04/128529.asp> (21-03-2016)
- www.aydinsofu.com/sanatpedi/Plastik_Sanatlar (31-03-2016)
- www.tdkterim.gov.tr/bts Türk Dil Kurumu, (31-03-2016)
- www.tarihvakfi.org.tr/download/kentmuzemakale.doc Erişim: (31-03-2016)